Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.10.2018, sp. zn. 7 Tdo 1136/2018, ECLI:CZ:NS:2018:7.TDO.1136.2018.1

Číslo: 23/2019

Právní věta: Úvěrový podvod, Úvěrová smlouva § 211 odst. 1 tr. zákoníku I. Úvěrovou smlouvou ve smyslu § 211 odst. 1 tr. zákoníku je smlouva o úvěru podle § 2395 a násl. o. z. (resp. podle § 497 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, účinného do 31. 12. 2013). Pod tento druh smlouvy lze podřadit i takovou smlouvu, kterou strany současně se sjednáním úvěru sjednají i zajišťovací převod vlastnického práva (§ 2040 a násl. o. z., § 553 obč. zák.) k věci, jejíž koupě je úvěrem financována, na úvěrujícího (věřitele), přičemž úvěrovaný (dlužník) se stává pouhým správcem věci, která mu byla předána, a to až do doby splacení celého úvěru s tím, že poté věc přejde nebo bude převedena zpět do jeho vlastnictví. Nejde o tzv. odloženou platbu ani o smlouvu o leasingu, s kterou vykazuje vysoký stupeň faktické podobnosti a jejíž alternativu v praxi představuje. Řízení o dovolání § 265i odst. 3 tr. ř. II. Přezkumné oprávnění Nejvyššího soudu v řízení o dovolání (§ 265i odst. 3 tr. ř.) podaném proti novému rozhodnutí vydanému v téže věci je omezeno nemožností opětovné revize předchozího rozhodnutí o dovolání v téže věci (viz rozhodnutí pod č. 29/2004 Sb. rozh. tr.). Toto omezení se však vztahuje pouze na opětovné přezkoumání výroků (a řízení), které byly učiněny před dřívějším rozhodnutím dovolacího soudu a zůstaly jím nedotčeny. Jestliže v dovolání proti novému rozhodnutí v téže věci uplatní dovolatel důvody dovolání a námitky relevantně neuplatněné v původním dovolání, které se vztahují k výrokům nového rozhodnutí a řízení jim předcházejícímu jako celku, je povinností Nejvyššího soudu zabývat se těmito námitkami. Nejde zde o revizi předchozího rozhodnutí o dovolání, takže se nemožnost opětovného přezkumu neuplatní. Taková situace může typicky nastat v případech dovolacích důvodů týkajících se procesních otázek, jako je vyloučení soudce z rozhodování, věcná nepříslušnost soudu, který učinil napadené rozhodnutí, nepřípustnost trestního stíhání, nebo že obviněný v rozporu se zákonem neměl v řízení obhájce apod. Není zde podstatné, že dovolací námitky se vztahují také k té části řízení, která předcházela původnímu rozhodnutí v dané věci.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.10.2018

Spisová značka: 7 Tdo 1136/2018

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení o dovolání, Úvěrová smlouva, Úvěrový podvod

Předpisy: § 211 odst. 1 tr. zákoníku
§ 265i odst. 3 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného D. H. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 12 To 428/2017, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha-východ pod sp. zn. 38 T 18/2015.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 3. 8. 2017, sp. zn. 38 T 18/2015, byl obviněný D. H. uznán vinným pomocí k přečinu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) a § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku, za který mu byl uložen trest odnětí svobody na 12 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu 30 měsíců, a dále mu byla uložena povinnost, aby ve zkušební době podle svých sil nahradil škodu, kterou způsobil trestným činem. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost společně a nerozdílně s V. J. nahradit poškozené obchodní společnosti E., s. r. o., škodu ve výši 277 884 Kč. Rozsudek obsahuje také výrok, jímž byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby pro druhý žalovaný skutek a poškozená obchodní společnost Š., s. r. o., byla odkázána s nárokem na náhradu škody na občanskoprávní řízení.

2. K odvolání obviněného a jeho družky H. S. Krajský soud v Praze přezkoumal rozsudek Okresního soudu Praha-východ v celém rozsahu, tj. v jeho odsuzující i zprošťující části, a rozsudkem ze dne 28. 3. 2018, sp. zn. 12 To 428/2017, rozhodl tak, že jej zrušil v celé odsuzující části a nově uznal obviněného vinným skutkem, který kvalifikoval stejně jako soud prvního stupně, a obviněnému uložil trest odnětí svobody na 12 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu 20 měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozenou obchodní společnost E., s. r. o., s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Pomoc k přečinu úvěrového podvodu spočívala podle skutkových zjištění Krajského soudu v Praze v podstatě v tom, že obviněný, ačkoli věděl, že již dne 31. 8. 2013 prodal osobní motorové vozidlo tov. zn. Škoda Octavia (v rozsudku blíže specifikované) osobě J. K., přesto inicioval v autobazaru Auto M. v P. jednání o získání úvěru na financování kupní ceny téhož motorového vozidla osobou V. J., jemuž za tímto účelem opatřil i nepravdivé potvrzení o zaměstnání a příjmu, přestože musel být minimálně srozuměn s tím, že V. J. nebude schopen hradit úvěr a ani on sám tak neučinil. Na základě toho uzavřel V. J. dne 13. 9. 2013 smlouvu s obchodní společností E., s. r. o., o poskytnutí účelového úvěru ve výši 277 884 Kč na nákup uvedeného vozidla, poskytnutou finanční částku převzal obviněný D. H. od provozovatele autobazaru a ponechal si ji, a obchodní společnosti E., s. r. o., tak byla nesplacením vylákaného úvěru způsobena škoda v uvedené výši.

II.
Dovolání a vyjádření k němu

4. Rozsudek odvolacího soudu napadl obviněný D. H. dovoláním, které podal „do výroku rozhodnutí o vině a na to navazujícímu výroku o náhradě škody, která byla odsouzenému uložena …“. Jak vyplývá z této formulace i z obsahu celého dovolání, nesměřuje proti zprošťujícímu výroku o vině. Obviněný uplatnil dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. b), c), d) a g) tr. ř.

5. Ve vztahu k důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. namítl, že samosoudkyně Okresního soudu Praha-východ JUDr. Mgr. L. M., Ph.D., byla vyloučena z rozhodování, přičemž tuto námitku podjatosti obviněný vznesl už v předchozím průběhu řízení, avšak nikdo se jí nezabýval. Ve svém dovolání ji proto blíže rozvedl.

6. Pokud jde o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., podle obviněného po vrácení

věci dřívějším dovolacím rozhodnutím Nejvyššího soudu nařídil okresní soud na den 26. 6. 2017 hlavní líčení, aniž by obviněnému ustanovil obhájce, a to přesto, že předtím rozhodl o právu obviněného na bezplatnou obhajobu. Pod tento dovolací důvod podřadil obviněný i námitku, podle níž soudy nerespektovaly přání jeho a druhé odvolatelky, že má být v odvolacím řízení projednáno pouze jejich odvolání (odůvodnění odvolání), a nikoli „znění odvolání sepsané a podané ustanoveným obhájcem“. V něm totiž obviněný nesouhlasil s tím, že výrokem, jímž okresní soud zavázal obviněného k náhradě škody ve prospěch obchodní společnosti E., s. r. o., byl porušen zákaz reformationis in peius. Místo toho měl obhájce uplatnit námitku, že obchodní společnost E., s. r. o., neuplatnila svůj nárok na náhradu škody včas, a proto o něm nemohlo být vůbec rozhodováno. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud přihlédl i k této relevantní námitce, tj. že soud neměl vůbec rozhodovat o návrhu obchodní společnosti E., s. r. o.

7. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. obviněný uvedl, že i přes jeho řádnou omluvu se dne 26. 6. 2017 konalo hlavní líčení v jeho nepřítomnosti, ačkoli výslovně žádal o jeho odročení a trval na své účasti. Dále bylo konáno v jeho nepřítomnosti veřejné zasedání odvolacího soudu dne 28. 3. 2018, ačkoli mu nebylo doručeno předvolání k němu. Protože odvolací soud obviněnému nezaslal protokol o veřejném zasedání konaném dne 11. 1. 2018, ačkoli o to žádal, obviněný tak nevěděl, zda a kdy se koná další jednání, a proto se neúčastnil jednání dne 28. 3. 2018.

8. Pokud jde o důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., podle názoru obviněného zjištěný skutek byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli nejde o trestný čin. Obviněný se podrobně zabýval povahou uzavřené úvěrové smlouvy se závěrem, že šlo o spotřebitelský úvěr ve formě odložené platby za zboží nebo služby, a nikoli o smlouvu podle § 497 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce „obch. zák.“), jak nesprávně uvedly oba nižší soudy. Proto podle obviněného není možné skutek kvalifikovat jako trestný čin úvěrového podvodu. Kromě toho za situace, není-li platná smlouva o úvěru ani kupní smlouva, nemohl se obviněný dopustit pomoci k tomuto trestnému činu, neboť nelze pomáhat k něčemu, co neexistuje a nikdy nevzniklo. Obviněný dále zpochybnil, že by poskytl za V. J. nepravdivé potvrzení o příjmu nebo vyhotovil falešné podklady, takže nikdo nebyl uveden v omyl a nikdo nebyl poškozen. Postavení poškozeného nesplňuje ani obchodní společnost E., s. r. o., neboť nárok na náhradu škody uplatnila opožděně, tedy nikoli na počátku hlavního líčení, nárok je navíc promlčen a není ani zřejmé, z jakého důvodu by se mohla tato společnost cítit poškozena.

9. Obviněný dále namítl porušení obžalovací zásady (§ 220 odst. 1 tr. ř.) s obsáhlou argumentací, že nebyla zachována totožnost skutku uvedeného v usnesení o zahájení trestního stíhání, v obžalobě a v odsuzujícím rozsudku.

10. Závěrem svého dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Praze a aby ho zprostil obžaloby.

11. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se k dovolání obviněného do dne konání neveřejného zasedání Nejvyššího soudu nevyjádřil.

III.
Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněným prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), avšak je zjevně neopodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Nejvyšší soud nejprve připomíná, že v této věci již jednou rozhodl o dovolání obviněného, podaném z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., a to usnesením ze dne 11. 5. 2017, sp. zn. 7 Tdo 214/2017, jímž zrušil původní rozhodnutí soudů obou stupňů a přikázal Okresnímu soudu Praha-východ, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

14. Podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán, avšak tento důvod nelze použít, byla-li tato okolnost tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a jestliže ji před rozhodnutím orgánu druhého stupně nenamítl. V daném případě obviněný D. H. vytkl podjatost samosoudkyně soudu prvního stupně, která podle jeho názoru rozhodovala jako vyloučený orgán. Stejnou námitku obviněný uplatnil již před napadeným rozhodnutím odvolacího soudu, podmínku včasného uplatnění lze tedy považovat za splněnou. Dovolací námitka vztahující se k vyloučení jmenované soudkyně odpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

15. Nejvyšší soud se pak zabýval tím, zda lze uvedenou námitku a tento dovolací důvod uplatnit v řízení o dovolání podaném v téže věci proti novému rozhodnutí za situace, kdy v dovolání proti původnímu rozhodnutí nebyl tento dovolací důvod relevantně uplatněn. Přitom vzal v úvahu, že na podkladě dalšího dovolání proti novému rozhodnutí vydanému v téže věci je dovolací soud oprávněn přezkoumávat jen ty výroky napadeného rozhodnutí a jim předcházející část řízení, které následovaly po předchozím rozhodnutí o dovolání, protože opětovné přezkoumání výroků a řízení, které předcházely dřívějšímu rozhodnutí dovolacího soudu a jež jím zůstaly nedotčeny, by znamenalo jejich nepřípustnou revizi, což zákon na podkladě nového dovolání nepřipouští (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 29/2004 Sb. rozh. tr.).

16. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jeho přezkumné oprávnění v řízení o dovolání proti novému rozhodnutí vydanému v téže věci je omezeno na základě principu nepřípustnosti revize předchozího rozhodnutí o dovolání v téže věci. Toto omezení se však vztahuje pouze na opětovné přezkoumání výroků (a řízení), které předcházely dřívějšímu rozhodnutí dovolacího soudu a zůstaly jím nedotčeny. Jestliže v dovolání proti novému rozhodnutí v téže věci uplatní dovolatel důvody dovolání a námitky neuplatněné v původním dovolání, které se vztahují k výrokům nového rozhodnutí a řízení jim předcházejícímu jako celku, je povinností Nejvyššího soudu zabývat se těmito námitkami. Nejde zde o revizi předchozího rozhodnutí o dovolání, takže princip nepřípustnosti takové revize se neuplatní. Tato situace může typicky nastat právě v případech dovolacích důvodů týkajících se procesních otázek, jakými jsou vyloučení soudce, věcná nepříslušnost soudu, nepřípustnost trestního stíhání, nebo to, že obviněný v rozporu se zákonem neměl v řízení obhájce apod. Není zde podstatné, že dovolací námitky se vztahují také k té části řízení, která předcházela původnímu rozhodnutí v dané věci.

17. Na uvedeném nic nemění ani fakt, že dovolací soud se už ve svém dřívějším rozhodnutí nad rámec své přezkumné povinnosti stručně a na okraj k dané otázce vyjádřil, jak tomu bylo i v nyní projednávaném případě. Tehdy totiž obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. opožděně (§ 265f odst. 2 tr. ř.) a Nejvyšší soud k němu nepřihlížel, nicméně nad rámec toho uvedl, že obviněným uplatňované důvody vyloučení samosoudkyně (které byly zčásti shodné jako nyní uplatněné námitky) zjevně nemohou naplnit důvody vyloučení podle § 30 tr. ř., a tedy ani obsah dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř.

18. Nejvyšší soud se proto sice zabýval námitkou vyloučení samosoudkyně JUDr. Mgr. L. M., Ph.D., která ve věci rozhodla, shledal ji však zjevně neopodstatněnou.

19. Má-li být důvodem vyloučení soudce jeho poměr k projednávané věci ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř., musí mít soudce nějaký osobní vztah k věci vyplývající z toho, že on sám nebo jiná jemu blízká osoba

může mít zájem na výsledku řízení, neboť z určitého výsledku řízení může mít prospěch, či naopak újmu, apod. Poměr vyloučené osoby k věci musí mít zcela konkrétní podobu a vést k pochybnosti o tom, zda soudce je schopen v této věci spravedlivě a nestranně rozhodovat. Pochybnosti o nestrannosti soudce musí vyplývat z faktických a zřejmých okolností svědčících o možnosti jeho neobjektivního přístupu. V tomto smyslu však obviněný D. H. neuvedl žádné konkrétní důvody k vyloučení soudkyně.

20. Jestliže má být důvodem vyloučení soudce jeho poměr k osobám vystupujícím v řízení, musí mít soudce k těmto osobám nějaký bližší osobní vztah, vyplývající typicky z příbuzenství, z hlubšího vztahu přátelství, či naopak nepřátelství, z nějakého osobního sporu apod. Nic takového v daném případě z námitek obviněného ani z obsahu spisu nevyplývá.

21. Obviněný D. H. v rámci svých námitek poukázal na některé postupy jmenované soudkyně a její výroky, ke kterým mělo dojít již před prvním rozhodnutím Nejvyššího soudu, respektive i v jiné věci, a z nichž dovozoval její negativní poměr k němu, a tedy její neobjektivitu. Už ze samotného obsahu těchto námitek však plyne, že nejsou s to vzbudit pochybnosti o nepodjatosti samosoudkyně. Především je nutno v obecné rovině uvést, že ani případná procesní či jiná pochybení soudce nejsou důvodem k jeho vyloučení, což vyplývá z jednotlivých ustanovení trestního řádu (např. § 262 tr. ř., § 265l odst. 3 tr. ř., § 270 odst. 3 tr. ř. a contrario).

22. V další části odůvodnění se Nejvyšší soud zabýval konkrétními výhradami obviněného k osobě dotčené samosoudkyně a k jejímu postupu a neshledal je důvodnými.

23. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., ten spočívá v tom, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Vedle případů nutné obhajoby může být tento dovolací důvod naplněn i tím, že v řízení, v němž sice nebyl důvod nutné obhajoby, ale obviněný měl obhájce, který v důsledku vadného postupu orgánu činného v trestním řízení nebyl přítomen nějakému úkonu, jestliže se tento úkon stal podkladem rozhodnutí. Naplnění tohoto dovolacího důvodu však nelze spatřovat ve vlastním způsobu výkonu obhajoby obviněného jeho obhájcem. Zjevně mimo rámec citovaného důvodu dovolání je tudíž námitka, podle níž soud nerespektoval přání obviněného, aby v odvolacím řízení bylo projednáno pouze jeho odůvodnění odvolání (a odvolání jeho družky), a nikoli odůvodnění odvolání zpracované obhájcem, s nímž nesouhlasil. V další části odůvodnění se pak Nejvyšší soud vypořádal s ostatními námitkami obviněného, které lze podřadit pod týž dovolací důvod, ale nejsou opodstatněné.

24. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. je dán, jestliže byla porušena ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. Jde o případy, kdy v rozporu se zákonem se konalo hlavní líčení nebo veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, ačkoli měla být jeho přítomnost umožněna nebo zajištěna, čímž byl obviněný zkrácen na svém základním právu, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti, a aby se tak mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům (čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod).

25. Dovolací námitky obviněného D. H., že dne 26. 6. 2017 bylo i přes jeho omluvu a žádost o odročení konáno hlavní líčení v jeho nepřítomnosti a že dne 28. 3. 2018 bylo konáno v jeho nepřítomnosti veřejné zasedání, ačkoli o něm nebyl vyrozuměn, jsou podřaditelné pod tento dovolací důvod, avšak neopodstatněné. Hlavní líčení se dne 26. 6. 2017 nekonalo. Dostavila se k němu družka obviněného H. S., která omluvila nepřítomnost obviněného a požádala o odročení, v čemž jí bylo vyhověno, aniž bylo hlavní líčení zahájeno a prováděno dokazování. O veřejném zasedání odvolacího soudu konaném dne 28. 3. 2018 byl obviněný řádně vyrozuměn osobně dne 11. 1. 2018 při odročení veřejného zasedání. Veřejné zasedání se dne 28. 3. 2018 konalo v nepřítomnosti obviněného za splnění zákonných podmínek (§ 234 a § 263 odst. 4 tr. ř.).

26. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Část námitek obviněného vztahujících se k tomuto důvodu dovolání je skutkové povahy, a tudíž není podřaditelná pod dovolací důvod. Z charakteru dalších výše uvedených námitek týkajících se povahy smlouvy ze dne 13. 9. 2013 a v důsledku toho možnosti kvalifikovat skutek jako trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 tr. zákoníku ovšem vyplývá, že odpovídají uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ale nejsou opodstatněné.

27. V první řadě se to týká námitky, která z neplatnosti smlouvy o úvěru i kupní smlouvy dovozuje, že se obviněný D. H. nemohl dopustit pomoci k trestnému činu úvěrového podvodu. Ve skutečnosti není podmínkou trestní odpovědnosti platnost právních jednání, k nimž při spáchání trestné činnosti došlo. To by prakticky vylučovalo trestní odpovědnost pachatelů majetkové trestné činnosti podvodného charakteru, která je páchána právě prostřednictvím uvedení v omyl některé ze smluvních stran, respektive subjektů právně jednajících, což sice může činit jejich právní jednání z občanskoprávního hlediska neplatným, nicméně právě to vystihuje některé znaky objektivní stránky trestného činu. Trestná činnost majetkového charakteru se přitom často odehrává na půdorysu občanskoprávních jednání a vztahů. S ohledem na právě uvedené je třeba pohlížet i na následující úvahy o povaze uzavřené smlouvy.

28. Nejvyšší soud se nemohl ztotožnit s námitkou obviněného, podle níž v posuzovaném případě šlo o spotřebitelský úvěr ve formě odložené platby za zboží nebo služby, a nikoli o úvěrovou smlouvu ve smyslu § 211 tr. zákoníku. Soudy obou stupňů se zabývaly touto otázkou, a byť jejich argumentaci k ní nelze označit za zcela přiléhavou či úplnou, dospěly ke správnému závěru o povaze dané smlouvy. Skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu může být naplněna jen tehdy, když jde o úvěrovou smlouvu, tj. z hlediska právního stavu v době spáchání činu o smlouvu ve smyslu § 497 a násl. obch. zák. Povaha smlouvy, kterou je třeba posuzovat podle jejího obsahu, je tedy rozhodná pro právní kvalifikaci skutku.

29. Při posuzování povahy předmětné smlouvy bylo třeba vycházet z právní úpravy účinné v době uzavření smlouvy, tj. ze zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obch. zák.“), a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), oba účinné do 31. 12. 2013. To vyplývá z přechodného ustanovení § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“).

30. Soud prvního stupně se zabýval touto otázkou ve svém rozsudku, avšak zaměřil se spíše na otázku platnosti ujednání o zajišťovacím převodu vozidla, nicméně dospěl k závěru, podle něhož úvěrující společnost nabyla vlastnictví k vozidlu na základě tohoto ujednání, přičemž z obchodních podmínek obchodní společnosti E., s. r. o., a z výpovědi svědkyně A. H. vyplynulo, že nešlo o poskytnutí vozidla na podkladě leasingu, popřípadě tzv. zpětného leasingu. Také odvolací soud zdůraznil, že jmenovaná svědkyně – právnička poškozené společnosti – trvala na tom, že šlo o úvěrovou smlouvu, a nikoli o zvláštní typ smlouvy. K tomu je ovšem nutno dodat, že svědkyně ve své výpovědi neuvedla nějaké přesvědčivé právní argumenty k této otázce a spíše vyjádřila postoj úvěrující společnosti. Ostatně výpověď svědkyně mohla být přínosem pouze z hlediska obsahu smlouvy a důvodů a procesu jejího uzavírání; právní názor svědkyně je nepodstatný, neboť v konečném důsledku se musí uplatnit zásada iura novit curia (soud zná právo).

31. Nejvyšší soud připomíná, že smlouvou o úvěru se ve smyslu § 497 obch. zák. zavazoval věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazoval vrátit poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit úroky. Smlouva o úvěru je tedy smlouvou konsenzuální (tj. projevující shodnou vůli smluvních stran) a pro její vznik stačila dohoda alespoň o podstatných náležitostech ve smyslu § 269 obch. zák., tedy o závazku jedné strany poskytnout na žádost druhé strany v její prospěch peněžní prostředky, o určení výše poskytovaných peněžních

prostředků a o závazku druhé strany vrátit poskytnuté peněžní prostředky a zaplatit z nich úroky. Šlo o smlouvu absolutní [viz § 261 odst. 3 písm. d) obch. zák.]. Smlouva o úvěru nevyžadovala, aby skutečně došlo k poskytnutí peněžních prostředků, čímž se lišila od smlouvy o půjčce podle § 657 obč. zák. (a tím se nyní liší od smlouvy o zápůjčce podle § 2390 a násl. o. z.). Další odlišností je, že jejím předmětem mohou být pouze peněžní prostředky, zatímco u smlouvy o půjčce je možné přenechat jakékoli druhově určené věci (věci zastupitelné). Smlouva o úvěru musí vždy obsahovat závazek zaplatit za poskytnuté peněžní prostředky úroky, což se u smlouvy o půjčce nevyžaduje, neboť při půjčce se úroky platí, jen když byly dohodnuty.

32. Za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky bylo možno dohodnout úplatu, jestliže poskytování úvěru bylo předmětem podnikání věřitele (§ 499 obch. zák.). Tuto úplatu, která přichází v úvahu pouze u banky nebo jiného subjektu, u něhož je poskytování úvěru předmětem podnikání, je třeba odlišovat od úroků. Stanovila-li smlouva, že úvěr lze použít pouze k určitému účelu, mohl věřitel omezit poskytnutí peněžních prostředků pouze na plnění závazků dlužníka převzatých v souvislosti s tímto účelem (§ 501 odst. 2 obch. zák.). Výše úvěru byla zpravidla ve smlouvě sjednána ve formě určitého limitu, který vyjadřuje maximální výši, do které může dlužník úvěr čerpat. Požadavku, aby závazek věřitele byl kvalifikován jako závazek poskytnout peněžní prostředky „do určité částky“, vyhovuje i smluvní ujednání, podle něhož se věřitel zavázal poskytnout úvěr přímo jako určitou částku, nikoli jako limit.

33. Pod pojem úvěrová smlouva ve smyslu § 211 tr. zákoníku nelze podřadit tzv. odložené platby podle zákona o spotřebitelském úvěru (v rozhodné době podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, účinného od 1. 1. 2011, poté od 1. 12. 2016 podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, jimž předcházel zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb., všechny ve znění pozdějších předpisů). Nelze však souhlasit s dovolatelem, podle něhož by to byl i jeho případ nyní projednávaný, kde nešlo o spotřebitelský úvěr formou odložené platby za zboží nebo služby, nýbrž o smlouvu o poskytnutí úvěru – finančních prostředků v určité výši na koupi motorového vozidla, které V. J. kupoval prostřednictvím autobazaru. Nelze tzv. odložit platbu za poskytnutí peněžních prostředků formou úvěru, nýbrž odložit je možné jen platby za poskytnutí nepeněžních prostředků.

34. V této souvislosti lze zmínit z obsahu Obchodních podmínek obchodní společnosti E., s. r. o., ze dne 10. 4. 2012 (dále jen „Obchodní podmínky“), že se zde hovoří o spotřebitelském úvěru, a to s odkazy na zmíněný zákon č. 321/2001 Sb. (správně mělo jít již o zákon č. 145/2010 Sb.). Dále se zde v čl. I. odst. 3. uvádí, že tyto Obchodní podmínky jsou smluvními podmínkami ve smyslu § 273 obch. zák. Z toho plyne, že má jít o smlouvu o úvěru podle § 497 a násl. obch. zák. I na dalších místech Obchodních podmínek se poukazuje na úpravu v obchodním zákoníku. Byť se tedy ve smlouvě hovoří o spotřebitelském úvěru, v podstatě jde o závazkový právní vztah upravený obchodním zákoníkem (ustanoveními § 497 a násl. obch. zák.). V samotné smlouvě o úvěru se pak poukazuje na splnění podmínky informovanosti klienta podle zákona č. 145/2010 Sb. (ve znění zákona č. 43/2013 Sb.).

35. Podle zmíněného zákona o spotřebitelském úvěru se spotřebitelským úvěrem rozuměla odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem nebo zprostředkovatelem. Zákon se nevztahoval na půjčku poskytnutou bez úroku a jakékoli úplaty [§ 2 písm. c) zákona č. 145/2010 Sb.], neboť v takovém případě nebylo třeba zvláštní ochrany spotřebitele (k čemuž byl tento speciální zákon určen), ale vztahoval se na půjčky a úvěry úplatné, které v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti poskytuje podnikatel (fyzická anebo právnická osoba, popřípadě sdružení takových osob) spotřebiteli (fyzické osobě jednající mimo oblast své podnikatelské činnosti). Důležité je, že smlouva o spotřebitelském úvěru není zvláštním smluvním typem (viz též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 6 Tdo 576/2011). Úvěr může být sjednán v různých typech smluv, např. v souvislosti se smlouvou kupní. Zákon

vyžaduje písemnou formu smlouvy. Zákon č. 145/2010 Sb. byl speciálním ve vztahu k občanskému zákoníku i k obchodnímu zákoníku. V konkrétním případě tedy může jít o smlouvu o úvěru podle § 497 obch. zák., která je zároveň regulována zákonem o spotřebitelském úvěru.

36. Pro závěr o druhu smlouvy nelze vycházet jen z toho, jak strany nazvaly uzavřenou dohodu, ale toto ujednání je nutné vždy posuzovat podle jeho skutečného obsahu, neboť jen podle konkrétních podmínek uvedených ve smlouvě lze stanovit, o který smluvní vztah v daném případě jde (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 16/2011 Sb. rozh. tr.). Jak už bylo zmíněno, právě tato otázka má z hlediska posuzované trestní věci rozhodující a podstatný význam, neboť pro správnost právního závěru o tom, zda jde o trestný čin úvěrového podvodu podle § 211 tr. zákoníku (resp. účastenství na tomto trestném činu), je nezbytné bez pochybností stanovit, jestli předmětná smlouva splňuje podmínky § 497 a násl. obch. zák. o úvěrové smlouvě. V případě jiných smluv by bylo možné uvažovat o obecném trestném činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku, pochopitelně za situace, kdyby byly dány i všechny další znaky jeho skutkové podstaty.

37. Pod pojem úvěrové smlouvy ve smyslu § 211 tr. zákoníku není možné zařadit takové formy úvěrových smluv, které spočívají nikoli v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb (např. smlouvu o koupi najaté věci či tzv. leasingu). Jestliže však obchodní společnost poskytne klientovi úvěr z vlastních zdrojů za účelem konkrétní koupě určité věci uvedené ve smlouvě o úvěru tím způsobem, že nepřevede na klienta peníze, ale zaplatí za něho jím vybrané zboží přímo prodejci, přičemž k samotnému zboží zakoupenému klientem od prodejce nevznikají této společnosti podle smlouvy žádná práva, jde o úvěrovou smlouvu ve smyslu § 211 tr. zákoníku (viz stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr. a rozhodnutí uveřejněné pod č. 5/2006 Sb. rozh. tr.).

38. Až potud uvedené závěry vyplývají z výše citované judikatury Nejvyššího soudu. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí, že je lze vztáhnout také na nynější právní úpravu v občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014 (a v zákoně č. 257/2016 Sb.). Nový občanský zákoník upravuje úvěr v ustanoveních § 2395 až § 2400 o. z. Základní ustanovení o úvěru a jeho pojetí se v zásadě neliší od předchozí úpravy (s tím, že strany smlouvy jsou označeny jako úvěrující a úvěrovaný), změny či přesunutí některých ustanovení do všeobecných ustanovení o závazcích nejsou z hlediska zde nastolené problematiky podstatné.

39. Bylo však nutno se zabývat rovněž otázkou, zda určení povahy smlouvy jako smlouvy o úvěru ve smyslu § 497 obch. zák. (a nyní podle § 2395 o. z.) nebrání právě existence ujednání o zajišťovacím převodu práva ve smyslu § 553 obč. zák. (nyní § 2040 a násl. o. z.).

40. Nejvyšší soud předesílá, že úprava podle § 553 obč. zák. platila v celém rozsahu i pro obchodní závazkové vztahy, neboť v obchodním zákoníku nebyl upraven tento zajišťovací prostředek. I přes zařazení institutu zajišťovacího převodu práva do části občanského zákoníku z roku 1964 o relativních právech (ostatně stejně jako nyní účinných ustanovení § 2040 až § 2044 o. z.) je třeba bezpochyby mít za to, že zajišťovací převod vlastnického práva je zajištěním povahy věcněprávní. Skutečnost, že se převáděné právo nabývá na základě smlouvy upravené v části o právech relativních, na tom nic nemění – podobný výsledek ostatně nastává i u smlouvy kupní, směnné, darovací a jiných smluv zařazených v části o relativních majetkových právech, na jejichž základě dochází k nabytí práv absolutních.

41. Zajišťovací převod práva je institutem zavedeným do dřívějšího občanského zákoníku z roku 1964 novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník, a to s účinností od 1. 1. 1992. Do té doby bylo zajištění závazků převodem práva upraveno jen pro oblast mezinárodních obchodních vztahů. Občanský zákoník ve znění účinném před 1. 1. 1992 neobsahoval obdobné ustanovení.

42. Zajišťovací převod práva plní nejen funkci zajišťovací, ale i funkci uhrazovací (i když způsob, jakým se věřitel může uspokojit z převedeného práva, občanský zákoník z roku 1964 neupravoval). Dlužník za účelem zajištění svého závazku postupuje věřiteli své právo, které má proti jinému. Předmětem zajišťovacího převodu mohlo tedy být (na rozdíl od zástavního práva a od zajišťovacího postoupení pohledávky) jen právo dlužníka, nikoliv osoby třetí, a to právo existující v době převodu. Zákon blíže nevymezuje, jaké právo může být převedeno. Samozřejmou podmínkou je, že musí jít o právo převoditelné. Zpravidla jde o postoupení pohledávky, kterou má dlužník proti třetí osobě, ale může jít i o právo věcné, včetně vlastnického. Z akcesorické povahy zajištění vyplývá, že zde musí existovat platný závazek hlavní, z něhož je dlužník povinen plnit a věřitel má právo požadovat na něm plnění. Vedle tohoto jejich právního vztahu vzniká zajišťovacím převodem práva mezi nimi další závazkový vztah. Na povaze převáděného práva závisí, zda vedle smlouvy je k převodu práva zapotřebí ještě další úkon a jaký (např. předání movité věci, neboť věřitel nabýval věc do vlastnictví jejím převzetím, nebylo-li dohodnuto jinak). Má-li věřitel movitou věc u sebe, může z ní uspokojit svou pohledávku (viz ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. Komentář. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 1628).

43. V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněném pod č. 45/2009 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud dovodil, že vůle zákonodárce směřovala a směřuje k tomu, aby institut zajišťovacího převodu práva obsažený v § 553 obč. zák. byl (v souladu s úpravou zakotvenou dříve v zákoníku mezinárodního obchodu, jež byla jeho inspiračním zdrojem) vnímán (i bez výslovného zakotvení rozvazovací podmínky ve smlouvě) jako ujednání s rozvazovací podmínkou, jejímž splněním se vlastníkem věci bez dalšího stává původní majitel (dlužník, který toto zajištění dal). Nic nenasvědčovalo tomu, že zajišťovací převod práva může být sjednán jako fiduciární převod práva, tedy tak, že řádným a včasným splněním zajišťované pohledávky se neobnoví vlastnické právo dlužníka k věci a ten bude mít k dispozici pouze právo dožadovat se zpětného převodu vlastnictví, které není právem věcným a pro třetí osoby rozpoznatelným (toto rozhodnutí je však z hlediska současné právní úpravy nepoužitelné – viz níže).

44. Ze smlouvy o úvěru ze dne 13. 9. 2013 uzavřené v dané věci mezi obchodní společností E., s. r. o., zastoupenou J. M. (majitelem autobazaru), a klientem V. J. vyplývá, že současně s uzavřením smlouvy o úvěru (ve výši 277 884 Kč, vedle přímé platby ve výši 100 000 Kč) dochází podle § 553 obč. zák. k zajišťovacímu převodu práva, jehož obsahem je převod vlastnického práva svědčícího klientovi k předmětnému motorovému vozidlu ve prospěch úvěrující společnosti. Zajišťovací smlouva se sjednává na dobu od uzavření úvěrové smlouvy do uhrazení všech pohledávek z ní vyplývajících.

45. Z již zmíněných Obchodních podmínek vyplývá uzavření smlouvy o zajišťovacím převodu vlastnického práva k úvěrovanému vozidlu současně se smlouvou o úvěru. K obsahu zajištění se mimo jiné uvádí, že dostane-li se klient do prodlení s úhradou měsíční splátky úvěru delšího než 20 dní, je úvěrující společnost oprávněna odebrat předmět úvěrování. Klient je povinen do 30 dnů od uzavření smlouvy zajistit přihlášení vozidla do evidence motorových vozidel, kde bude uveden jako vlastník on, a poté do 10 dnů od přihlášení doručit velký technický průkaz úvěrující společnosti. Klient současně dává plnou moc k převodu vozidla, takže v případě nesplácení úvěru může dojít k převedení vozidla na úvěrující společnost.

46. Z kupní smlouvy ze dne 13. 9. 2013 vyplývá, že byla uzavřena na koupi předmětného motorového vozidla tov. zn. Škoda Octavia za cenu 349 000 Kč kupujícím V. J. od prodávajícího F. B., jehož zastupoval J. M., s tím, že přímá platba ve výši 100 000 Kč ve smyslu úvěrové smlouvy uzavřené s obchodní společností E., s. r. o., bude uhrazena při podpisu smlouvy. S obchodní společností E., s. r. o., uzavřel kupující úvěrovou smlouvu na financování koupě předmětného vozidla. Téhož dne udělil V. J. úvěrující společnosti plnou moc v souladu s čl. III. písm. b) odst. 4 Obchodních podmínek k úkonům ve všech věcech týkajících se přihlášení, přehlášení, odhlášení a ostatních právních úkonů včetně zajištění vyhotovení velkého technického průkazu ve vztahu k předmětnému motorovému

vozidlu.

47. Je tedy nepochybné, že součástí smlouvy o úvěru bylo ujednání o zajišťovacím převodu vlastnického práva k předmětnému vozidlu, i když to zůstalo (podle smlouvy) v užívání dlužníka – V. J. To vše vedlo k úvahám o tom, zda je za této situace ještě možné hovořit o úvěrové smlouvě ve smyslu § 211 tr. zákoníku. Vyvstává zde totiž značná podobnost s leasingovou smlouvou, tj. v podstatě se smlouvou o finančním pronájmu (řazenou mezi tzv. nepojmenované, inominátní smlouvy podle § 51 a § 491 obč. zák., § 269 odst. 2 obch. zák.), na jejímž základě vlastník věci (typicky automobilu) pronajme věc za měsíční splátky nájemného s tím, že po jejich splacení v určité výši vzniká leasingovému nájemci právo na odkoupení věci za symbolickou cenu. Již ve zmíněném rozhodnutí uveřejněném pod č. 5/2006 Sb. rozh. tr. se konstatovalo, že případy, kdy klient nezískává určité zboží do vlastnictví, ale toto má pouze v nájmu až do té doby, než zaplatí sjednanou částku (případy odložených plateb a leasingových smluv), jsou vyloučeny z dosahu pojmu „úvěrová smlouva“. Jde totiž o případy, které ve smyslu stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr. spočívají nikoli v poskytnutí peněžních prostředků, nýbrž v poskytování zboží a služeb na základě tzv. odložených plateb. Bylo zde řečeno, že pod pojem „úvěrová smlouva“ naopak spadají případy, kdy se klient stává ihned vlastníkem zakoupeného zboží, aniž by k tomuto zboží měla jakákoli vlastnická práva společnost poskytující úvěr. V rozhodnutí uveřejněném pod č. 16/2011 Sb. rozh. tr. se uvádí, že pokud se vlastníkem vozidla stal věřitel (poskytovatel úvěru), pak smlouvu by nebylo možné považovat za smlouvu úvěrovou ve smyslu § 211 tr. zákoníku.

48. Nejvyšší soud zvažoval, že obsah zde posuzované smlouvy v jejím celku, který zahrnuje ujednání o úvěru a současně ujednání o zajišťovacím převodu vlastnického práva na úvěrující společnost s tím, že po splacení určité celkové částky bude vlastnické právo vozidla převedeno na klienta, se velmi blíží poskytnutí vozidla na podkladě leasingu. Je třeba vzít v úvahu i tzv. zpětný leasing, při němž úvěrovaný vlastní předmětnou věc (případně ji právě kupuje od jiného subjektu) již před uzavřením smlouvy s leasingovou společností, které věc přenechá do vlastnictví (prodá) a současně si ji od ní pronajme, přičemž věc může dále užívat, a získá tak současně finanční prostředky. Velmi podobná (svou faktickou podstatou stejná) situace nastává v případech, jako je zde projednávaný. Vlastníkem vozidla je úvěrující společnost, zatímco vozidlo užívá úvěrovaný a splácí úvěrující společnosti určitou finanční částku, po jejímž splacení je vozidlo převedeno do jeho vlastnictví. V obou případech klient přichází jako vlastník věci (také u zajišťovacího převodu práva musí převáděné právo v době převodu existovat) a po uzavření smluvního vztahu je pouze jejím uživatelem (správcem, nájemcem), přičemž má k dispozici finanční částku poskytnutou úvěrujícím subjektem (která je případně předána předchozímu vlastníku).

49. Přesto dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v nyní projednávaném případě šlo o smlouvu o úvěru, a to z následujících důvodů.

50. Odlišnost od případů leasingových smluv spočívá v právní podstatě smluvních vztahů. Zatímco u leasingu jde o nájem věci na splátky, v případě úvěru spojeného se zajišťovacím převodem vlastnického práva jde o úvěrový vztah se zajištěním, tj. klient neplatí nájemné, nýbrž splácí úvěr. S tím jsou spojeny i další atributy úvěrového vztahu, jako jsou úroky, sjednání tzv. úvěrového rámce apod.

51. Zpravidla se také úvěrující společnost přímo podílí na získání věci klientem tím, že poskytne úvěr, i když myslitelné jsou i případy, že nejde o úvěr na získání věci, která je poskytována jako jistota. V posuzovaném případě dlužník (úvěrovaný) uzavřel kupní smlouvu s předchozím vlastníkem věci, přičemž úvěr byl poskytnut právě na úhradu kupní ceny na podkladě této kupní smlouvy. U tzv. zpětného leasingu z povahy věci není dána tato úzká vazba na právní jednání, jímž klient získal předtím věc do vlastnictví.

52. Zásadní odlišností od leasingu je existence dvou závazkových právních vztahů. Z již zmíněné akcesorické povahy zajištění vyplývá, že musí existovat platný závazek hlavní, z něhož je dlužník povinen plnit, a věřitel má právo požadovat na něm plnění. Vedle tohoto jejich právního vztahu vzniká zajišťovacím převodem práva mezi nimi další závazkový vztah. Jiná podstata obou právních vztahů je patrná i z toho, že zatímco u zajišťovacího převodu vlastnického práva přichází v úvahu předání věci věřiteli (což je vlastně z hlediska podstaty tohoto institutu situace typická), u leasingu by to bylo proti smyslu daného právního vztahu.

53. Rozdíl je rovněž v síle práv úvěrujícího (věřitele) k předmětné věci. Zatímco v případě leasingu je jejím „plným“, neomezeným vlastníkem, zajišťovacím převodem se stává vlastníkem pouze účelově, podmíněně a dočasně. Nejde o převod vlastnického práva trvalý, což musí být zřejmé i z obsahu smlouvy. V daném případě to lze dobře ilustrovat na zmíněné smluvní úpravě převodu motorového vozidla v příslušné evidenci a vyznačení vlastníka v technickém průkazu. Zatímco u leasingových smluv je obvyklé, že v registru vozidel a v tzv. velkém technickém průkazu je zapsána jako vlastník leasingová společnost, v posuzovaném případě zůstává evidovaným vlastníkem dlužník, tj. zajišťovací převod vlastnického práva na to nemá přímý vliv. V daném případě byl dlužník povinen zajistit přihlášení automobilu do evidence motorových vozidel, kde bude uveden jako vlastník on, a poté do 10 dnů od přihlášení doručit velký technický průkaz úvěrující společnosti. Při uzavření smlouvy ovšem udělil plnou moc k případnému převodu vozidla do majetku úvěrující společnosti. Z hlediska zde rozhodné právní úpravy v občanském zákoníku účinném do 31. 12. 2013 lze dále při zvažování intenzity práv věřitele vzít v úvahu, že zajišťovací převod vlastnického práva byl ujednáním s rozvazovací podmínkou, jejímž splněním se vlastníkem věci bez dalšího stává původní majitel (dlužník).

54. V zájmu úplnosti považuje Nejvyšší soud za potřebné zdůraznit, že shora uvedené závěry a argumenty jsou použitelné i ve vztahu k současné právní úpravě, neboť změny se nedotkly podstaty výše rozebíraných právních vztahů z hlediska posuzování naznačené sporné otázky.

55. Rozdíly v úpravě zajišťovacího převodu práva v občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014 spočívají v tom, že poskytovatelem jistoty může být nejen primární dlužník, ale i třetí osoba. Také příjemcem jistoty může být třetí osoba (nejen věřitel). Pro smlouvu se v zásadě nevyžaduje písemná forma (nevyplývá-li požadavek na formu z pravidel o převodu konkrétního druhu věci – např. nemovitosti). Výslovně je v ustanovení § 2040 odst. 1 o. z. zmíněna dočasnost smlouvy.

56. Vzhledem k ustanovení § 2040 odst. 2 o. z. již není použitelné rozhodnutí uveřejněné pod č. 45/2009 Sb. rozh. obč., neboť zákon hovoří o domněnce rozvazovací podmínky, ale současně z toho vyplývá, že ve smlouvě je možná i jiná úprava – na takový případ pamatuje ustanovení § 2043 věta první o. z. Zákon zde tedy nyní připouští tzv. fiduciární převod vlastnického práva. Při něm nedochází automaticky k obnovení práva dlužníka v případě, že splnil řádně svůj dluh, ale je zapotřebí, aby věřitel, na kterého je vlastnické právo převedeno, převedl toto právo zpět konkrétním jednáním. Převod práva je tedy v těchto případech sjednán bez rozvazovací podmínky. Úprava uvedené alternativy sice relativně oslabuje postavení dlužníka ve prospěch věřitele, avšak ani toto snížení důrazu na podmíněnost zajišťovacího převodu vlastnického práva nemůže vést k jiným závěrům, než shora uvedeným. I z hlediska současné právní úpravy lze daný typ úvěrového vztahu se zajišťovacím převodem vlastnického práva považovat za smlouvu o úvěru podle § 2395 a násl. o. z., a tedy „úvěrovou smlouvu“ ve smyslu § 211 tr. zákoníku.

57. Nejvyšší soud shrnuje, že při řešení výše pojednané předběžné otázky podle § 9 odst. 1 tr. ř. bylo namístě vycházet ze zásad a kritérií stanovených judikaturou (viz zejména stanovisko uveřejněné pod č. 6/2004 Sb. rozh. tr., rozhodnutí uveřejněná pod č. 5/2006 a č. 16/2011 Sb. rozh. tr. a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2011, sp. zn. 6 Tdo 576/2011), které jsou tímto rozhodnutím doplněny pro případy zde posuzovaného druhu. I v nyní projednávaném případě jde z hlediska podstaty věci o

takový typ smluvního vztahu, na který dopadá ustanovení § 211 tr. zákoníku o úvěrovém podvodu. Námitka obviněného D. H., kterou se domáhal opačného závěru, je neopodstatněná.

58. Z hlediska právní kvalifikace skutku nicméně Nejvyšší soud pro úplnost dodává, že zjištěný skutek obviněného měl být správně kvalifikován jako pachatelství, resp. spolupachatelství trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1, 4 tr. zákoníku. Tohoto trestného činu se totiž jako pachatel dopustí mimo jiné ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje. Za sjednávání úvěrové smlouvy je třeba považovat celý postup při uzavírání úvěrové smlouvy, včetně všech souvisejících jednání, která provázejí uzavírání úvěrové smlouvy (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 7 Tdo 1184/2015, ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1286/2016, aj.). Obviněný D. H. se bezpochyby zúčastnil jednání o úvěru a podílel se na uvádění nepravdivých údajů i předkládání falešných dokladů o nich. Lze dodat, že V. J., v tomto řízení vystupující jako svědek, byl odsouzen za jednání spočívající v podvodném vylákání uvedeného úvěru rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 17. 4. 2015, sp. zn. 30 T 22/2015 (který nabyl právní moci dne 14. 8. 2015, když odvolání podal jmenovaný opožděně). Z odůvodnění tohoto odsuzujícího rozsudku vyplývá, že vozidlo opatřil k úvěrování obviněný D. H., který celou věc zorganizoval a zařizoval, včetně toho, že předem vyřídil i úvěrovou smlouvu, vůbec vlastně nepředal vozidlo V. J. a ponechal si ho ve svém držení, přičemž tento obviněný také převzal (od provozovatele autobazaru J. M.) finanční prostředky poskytnuté úvěrem. Jak konstatoval Nejvyšší soud už ve svém předchozím rozhodnutí, k podobným skutkovým zjištěním dospěly soudy i v nyní posuzované věci, vyvodily z nich však nesprávné závěry. Přitom zjistily, že na jednáních spojených s podvodným vylákáním úvěru se obviněný D. H. podílel s podvodným úmyslem od počátku a v podstatě zorganizoval celý sled kroků. V takovém případě nemůže jít jen o pomoc k trestnému činu úvěrového podvodu podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, nýbrž o spolupachatelství tohoto trestného činu. Správně ovšem již odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí uzavřel, že tato právní kvalifikace nepřicházela v úvahu s ohledem na zákaz reformationis in peius (odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně podal pouze obviněný a v jeho prospěch jeho družka), což v plné míře platí i v řízení o dovolání.

59. Nejvyšší soud se pak vypořádal s ostatními námitkami obviněného D. H. ohledně zachování totožnosti skutku a rozhodnutí o náhradě škody, a protože ani tyto neshledal opodstatněnými, podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání jako zjevně neopodstatněné.